

Lunds universitet

STVK05

Statsvetenskapliga institutionen

VT 23

Handledare: Ian Manners

Kvinnan i kontrast till kvinnligheten

En analys av feministisk film mellan åren 2017–2022

Agnes Jinstrand

Abstract

Judith Butler's gender theory examines gender as a social construct that is created and reproduced by societal structures. Stuart Hall's representation theory also centers around this idea, but rather concerning how media images both create and are created by a historical, cultural and political context and therefore changes and reproduces a specific way of viewing our society. This thesis, then, aims to examine what feminist image that feminist films have chosen to portray during the years of 2017 to 2022. This will be examined through a two part analysis of six films that have won the WFCCs Award for "Best Movie About Women" during these years. First, through a quantitative analysis of representation in the films. Then, as a qualitative analysis where the films' main themes and characters will be analyzed more in depth. This, with the aim of exploring how a film can be regarded as a feminist depiction of women when the term "woman" is regarded as a social construct, and how the depiction in itself tells us about the way our society views "women". The thesis concludes that feminist film centers around themes of *patriarchal structures*, *women outside of the feminine image* and that feminist films have the ambition to have an *intersectional approach* but excludes depictions of women of color and people with disabilities.

Nyckelord: Feminism, Representation, Interseksjonalitet, Stuart Hall, Judith Butler, Genus

Antal ord: 9818

1. Introduktion	5
1.1. Problemformulering	5
1.2. Vad som ämnas att undersöka	6
2. Bakgrund	8
2.1. Feminism.....	8
2.1.1. Tredje vågens feminism.....	8
2.1.2 Fjärde vågens feminism	8
2.2 Film som politiskt medel.....	9
3. Teori	10
3.1. Judith Butlers genusteori.....	10
3.2. Feministisk filmanalys.....	11
3.3. Intersektionalitet	13
3.4. Representationsteori och encoding/decoding-modellen	13
4.1. Metod	15
4.1.1. Kvantitativ innehållsanalys	15
4.1.2. Feministisk Filmanalys	17
4.1.3. Risker med metodval	17
4.2. Definitioner och operationaliseringar av begrepp	17
4.2.1. Kön, genus och "kvinnan"	17
4.2.2. Queer	18
4.2.3. Etnicitet.....	18
4.3. Material.....	18
4.3.1. Hur väljer vi vilka filmer som är feministiska?	18
5. Resultat av undersökning	20
5.1. Kodschema.....	20
5.2. Huvudtemat och framställning av "kvinnan"	21
5.2.1. Lady Bird (2017) av Greta Gerwig.....	22
5.2.2. The Favourite (2018) av Yorgos Lanthimos	23
5.2.3. Portrait of a Lady on Fire (2019) av Céline Sciamma.....	24
5.2.4. Promising Young Woman (2020) av Emerald Fennell	25
5.2.5. Passing (2021) av Rebecca Hall.....	26
5.2.6. She Said (2022) av Maria Schrader	27
6. Analys.....	29
6.1. Den feministiska filmens grundstruktur	30

6.1.1. Patriarkala strukturer	30
6.1.2. Tillåta kvinnor vara människa utanför det kvinnliga idealet	31
6.1.3. Intersektionell ambition	32
6.1.4. Inklusivitet och vilka som exkluderas från den feministiska debatten	32
7. Diskussion	34
7.1. Samhälleliga förklaringsfaktorer	34
7.2. Vad jag hade gjort annorlunda om jag fått chansen	34
8. Slutsats	36
9. Källförteckning	37

1. Introduktion

Film är en integral del av vårt samhälle vari vårt liv präglas av rörliga bilder. Överallt finns den rörliga bilden och gör oss påmind om att vårt samhälle även speglas i det vi ser på skärmar och vita dukar. Likt böcker kan film visa oss berättelser och människoskildringar som vi annars inte kunnat ta del av. Den tar oss ut i världen utan att vi behöver lämna våra hem. Dessa berättelser utgör sedan ett nätverk av intryck som vi bygger vår verklighetsbild på.

Filmen speglar, återspeglar och skapar verklighet (Hall 2013). Den har möjligheten att reflektera det som är sant, eller det vi vill ska vara sant, om vårt samhälle. Den kan kritisera vår omvärld eller försöka skapa en verklighetsskildring med en politisk baktanke. Att diskutera film utifrån ett feministiskt perspektiv är intressant eftersom film och filmbranschen länge varit mansdominerad. Kvinnor som representerades på vita duken var ofta snedvridna och stereotypa i sin återspeglning. Därför är det intressant att se hur filmindustrin under de senaste fem åren har hanterat porträttering av kvinnor på film. Hur hanterar de att skapa representativa beskrivningar av en grupp människor som i så många år blivit felrepresenterade?

1.1. Problemformulering

“Alla är överens om att kvinnor utgör en del av människosläktet: vilka idag utgör ungefär hälften av mänskligheten. Ändå sägs det att kvinnligheten är i fara; man uppmanar oss att vara kvinnor, förbli kvinnor, skapas till kvinnor. Det verkar alltså som om varje kvinnlig människa inte nödvändigtvis är en kvinna; för att betraktas som kvinna måste hon ta del av de attribut av mystik och utgör det hotade ideal som vi kallar kvinnlighet. Är detta attribut något som utsöndras av äggstockarna? Eller är det en platonisk essens, en produkt av filosofins fantasi? ” - Simone De Beauvoir (1973).

Med dessa ord försöker Simone de Beauvoir lyfta att “kvinnan” är en så diversifierad klassifikation att den, om vi bortser från försöket att stänga in och begränsa “kvinnan”, inte säger oss någonting om faktiska kvinnor. Kvinnor har inga distinkta attribut, eller en kultur som enbart kvinnor tar del av. “Kvinna” är bara en arbiträr titel som tilldelas de som samhället anser vara kvinnor. Likt det Simone de Beauvoir förklarar känner jag en irritation när något framställs som “för kvinnor”, så som film för kvinnor eller att beskriva en skildring som en bra gestaltning av den generella kvinnliga upplevelsen. För hur kan vi säga att en sådan framställning finns?

Jag väljer att göra denna uppsats för att diskutera hur kvinnor framställs i feministisk film. Jag vill dels analysera och belysa hur den nutida feministiska vågen återspeglar sig i visuell media, dels hur feministisk film väljer att framställa "kvinnan", och vilka som representeras (eller inte representeras) i den bilden. Det jag med denna uppsats försöker förstå är vad en bra skildring av "kvinnan" innebär och hur bilden vi producerar av "kvinnan" påverkar bilden vi sedan skapar av henne. Jag kommer undersöka sex olika filmer som producerades mellan åren 2017-2022 och har vunnit ett feministiskt pris, till följd av sin feministiska framställning av kvinnor.

Undersökningen genomfördes genom att dels undersöka representation av olika grupper i filmerna, vilket kommer att undersökas kvantitativt. Dels genom att analysera vilka huvudteman filmerna har och hur den kvinnliga huvudpersonen beskrivs, vilket kommer undersökas kvalitativt. Undersökningen kommer att analyseras med hjälp av representationsteori, teori om intersektionalitet och Judith Butler genusteori.

1.2. Vad som ämnas att undersöka

Syftet med denna studie är att analysera feministisk film för att undersöka vad som i dagens feministiska klimat anses vara en feministisk skildring. Detta för att analysera och konkretisera vad den feministiska kampen väljer att fokusera på. Vilka könsroller och identiteter som väljs att lyftas fram och vilka feministiska teman som hamnar i fokus. Syftet är även att undersöka vilka som exkluderas ur denna bild. Jag väljer att göra detta för att se på vilket sätt film väljer att spegla samhället. Stuart Hall menar med sin representationsteori att det vi ser i media skapar den bild av samhället som vi själva konstruerar. Det gör att den porträttering som speglas i media skapar vår syn på samhället, och skapar därigenom bilden vi har av kvinnor i verkligheten.

Frågeställningen är alltså;

- Vad framställs som en feministisk skildring i nutidens feministiska film?
- Vem inkluderas och exkluderas ur denna skildring?

Uppsatsen kommer fram till att den feministiska filmen centrerar kring ämnen som liknar tredje och fjärde vågens feminisms intersektionella fokusområde. Undersökningen kommer även

fram till att många exkluderas från berättelser som den feministiska filmen väljer att lyfta och fokus hamnar, likt fokuset i samhällsdebatten, hos den vita kvinnan.

2. Bakgrund

2.1. Feminism

Jag har valt att förklara den feministiska utvecklingen genom att beskriva framstegen och fokusområden som vågor. Att se det som vågor är inte nödvändigt för berättandet men jag anser att det på ett tydligt sätt beskriver historien som sjök av tidsbegränsade perioder där feminismen valt att fokusera på vissa specifika frågor. Feministiska vågor har haft olika fokusområden, och dessa har, liksom vågor, gått om varandra och fört en helhet, hela den feministiska teorin, längre fram. Jag har valt att enbart fokusera på tredje och fjärde vågen feminism eftersom dessa är mest relevanta för vårt samtida samhälle.

2.1.1. Tredje vågens feminism

Tredje vågens feminism avser den feministiska rörelse som uppstod i slutet av 1900-talet och som fortsätter att påverka dagens feministiska diskurs. Den kännetecknas ofta av ett intersektionellt synsätt, som erkänner de olika erfarenheter och utmaningar som kvinnor möter utifrån faktorer som etnicitet, klass och sexualitet (Baumgardner & Richards, 2000; Gillis, Howie & Munford, 2007). En av de viktigaste delarna i tredje vågens feminism är dess betoning på individualism och personligt inflytande. Den förkastar föreställningen om en universell kvinnlig erfarenhet och erkänner vikten av individuella val och handlingskraft för att uppnå jämställdhet mellan könen (Baumgardner & Richards, 2000). Denna våg lyfter också fram popkulturens och mediernas betydelse för att forma feministiska berättelser och använder plattformar som sociala medier för att sprida medvetenhet och mobilisera rörelser (Gillis et al., 2007). Tredje vågens feminism erkänner att kön är en social konstruktion och uppmuntrar till dekonstruktion av traditionella könsnormer och könsroller. Rörelsen tar också upp frågor som reproduktiva rättigheter, sexuell autonomi och behovet av omfattande sexualundervisning (Baumgardner & Richards, 2000; Gillis et al., 2007).

2.1.2 Fjärde vågens feminism

Den fjärde vågen feminism började formas 2012 och centrerar kring intersektionalitet och på att lyfta kvinnor från olika delar av samhället. En viktig aspekt av fjärde vågens feminism är

dess starka fokus på att bekämpa trakasserier och kvinnohat. Aktivister och forskare använder sig av sociala medieplattformar för att påtala och utmana fall av sexism och könsbaserat våld. Hashtaggar som #MeToo och #TimesUp har fått stor uppmärksamhet och uppmuntrat överlevare att dela med sig av sina berättelser och ställa förövare till svars. Denna våg betonar också vikten av inkluderande, intersektionalitet och marginaliserade gruppers röster inom den feministiska rörelsen. Den erkänner att upplevelser av diskriminering formas av korsningen mellan kön och andra sociala identiteter, såsom ras, etnicitet, klass och funktionshinder (Munro, 2013). Fjärde vågens feminism strävar efter en mer inkluderande rörelse som tar upp alla individers oro och behov. Fjärde vågens feminism strävar efter att omdefiniera och utvidga feministiska mål, inklusive frågor som reproduktiv rättvisa, miljöaktivism och global solidaritet. Den erkänner att olika former av förtryck hänger samman och lyfter fram behovet av kollektiva åtgärder för att uppnå verklig jämställdhet och social rättvisa (Munro, 2013).

2.2 Film som politiskt medel

Film har länge ansetts vara ett kraftfullt medium för att förmedla politiska budskap och forma den allmänna opinionen. Genom sitt visuella berättande och sin känslomässiga påverkan har filmen förmågan att engagera och påverka publiken på en djupgående nivå.

Enligt W.J.T. Mitchells uppsats "Image, Space, Revolution: The Arts of Occupation" (1995) kan film ses som en form av visuellt motstånd som utmanar dominerande berättelser och erbjuder alternativa perspektiv. Dessutom har E. Ann Kaplan (1978) i sin artikel "Is the Gaze Male? Film and Feminist Studies" fördjupat sig i den feministiska kritiken av film och belyst hur film vidhåller könsbundna maktbalanser. Denna analys understryker filmens politiska dimensioner och dess förmåga att förstärka eller utmana samhällsnormer.

Film är ett kraftfullt politiskt verktyg som kan forma den allmänna opinionen, kritisera förtryckande system och främja social förändring. Genom att analysera filmer och utforska vetenskapliga perspektiv blir det uppenbart att film har potential att utmana dominerande ideologier, avslöja samhälleliga orättvisor och erbjuda alternativa berättelser.

3. Teori

3.1. Judith Butlers genusteori

Judith Butler (1956-) är en framstående filosof och genusvetare känd för sitt arbete om könsidentitet och sexualitet. Butlers teorier har avsevärt påverkat utvecklingen inom feminism, queerteori och genusvetenskap. Hen fokuserar i sin teori mycket på könets performativa inslag. Butler hävdar att kön inte är en inneboende aspekt av vår identitet, utan ett kön snarare konstrueras genom sociala och kulturella processer. Hen anser att genus är en produkt av sociala normer, institutioner och språk, och att genus därför varierar mellan olika kulturer och historiska sammanhang. Denna syn på genus delas av bland annat av Michel Foucault och Simone de Beauvoir. Judith Butler anser även att det binära systemet för kön, som kategoriserar individer som antingen man eller kvinna, är en form av förtryck som tvingar fram strikta normer och förväntningar på individer baserat på deras kön. Detta binära system leder till marginalisering och uteslutning av individer som inte följer traditionella könsnormer.

Butlers genusteori erkänner att kön är sammankopplat med andra former av förtryck, såsom etnicitet, klass och sexualitet. Hen betonar vikten av att erkänna och ta itu med förtryckets intersektionella karaktär för att förstå och utmana system för makt och ojämlikhet. Butlers arbete är nära förknippat med queerteori, som utmanar traditionella förståelser av sexualitet och genus. Queerteorin utforskar sätten på vilka sexualitet och genus konstrueras, regleras och utförs i samhället, och förespråkar inkludering, mångfald och acceptans av icke-normativa sexualiteter och kön.

Den del av Judith Butlers teori som jag kommer att använda mig av i uppsatsen är hens teori om representation och vad det innebär att kategorisera och rama in det kvinnliga subjektet för att reproducera en kategori som vi kan använda i politisk representationsteori (Butler 2007 s. 2–7) Denna teori utgår från att feminismen har skapat en normativ funktion i vårt språk, vilken försöker förklara vad som borde vara sant om kategorin kvinnor. Detta för att den feministiska teorin behövde skapa ett språk som fångar in vad som är kvinnligt för att kunna använda det i den politiska debatten. Varför detta var, och till viss del fortfarande är, viktigt är för att motverka den missrepresentationen eller den avsaknaden av representationen av kvinnor i den historiska debatten. Judith Butler menar att vi för att kunna skapa denna representation av "kvinnan" tvingas göra henne till ett subjekt. Hen anser att det endast är möjligt att kategorisera

“kvinnan”, både på ett politiskt och lingvistiskt sett, genom skapandet av ett kvinnligt subjekt. Subjektet som då skapas av denna struktur blir en representation som är formad, definierad och reproducerad i linje med de riktlinjer som subjektet är skapat utefter. Det leder till att det feministiska subjektet faller offer för samma system som det var menat att frigöra sig från. "Kvinnans" frigörelse kommer därför att bli självförstörande (ibid).

Det finns ett politiskt problem som feminismen möter i antagandet att termen "kvinnor" betecknar en gemensam identitet. Om en är kvinna, är det inte säkert att det är allt man är. Eftersom kön inte är konstituerat på ett konsekvent sätt i olika historiska sammanhang och eftersom kön sammanfaller med ras, klass, etnicitet och sexualitet blir det omöjligt att skilja kön från de politiska och kulturella korsningar i vilka de produceras och upprätthålls. Fragmenteringen inom feminismen och det paradoxala motståndet mot feminismen från de "kvinnor" som feminismen påstår sig företräda visar på identitetspolitikens nödvändiga begränsningar. Butler (2007 s. 2-7) säger inte att kategorisering är fel, bara att skapandet av kategorier av strategiska anledningar också skapar en viss riktning och ett mål. Detta i sig öppnar upp feminismen för potentialen att missrepresentera den grupp den säger sig förespråka. Butler säger själv att svaret här inte är att vägra representativ politik. Utan istället att målet är att formulera en kritik mot den kategorisering av identiteter som samtida juridiska strukturer normaliserar och konstruerar.

Frågan är om de exkluderade grunderna som feministisk teori bygger sina föreställningar om "kvinnor" som subjekt på paradoxalt nog motverkar det feministiska målet att utvidga sina krav på representation? Att skapa en kategorisering kring “kvinnan” för att upprätthålla representation skapar exkludering och rutar in vad som får lov att klassas som “kvinnligt”. Bidrar det till att upprätthålla könsrollerna, och är inte det precis det som feminismen strider mot? Frågan blir även i vilka fall denna kategorisering fungerar. Är den bunden till en heteronormativ matris? Om ett begrepp om kön inte längre verkar vara den feministiska politikens grundläggande premiss, menar Judith Butler att det kanske är önskvärt med en ny sorts feministisk politik. En politik som ifrågasätter själva förtingligandet av kön och identitet (Butler 2007 s. 7).

3.2. Feministisk filmanalys

Under 70-talet var de feministiska filmanalytikerna oroliga över frågan om vad kvinnor upplevde när de tittade på film. Män har genom historien oftast varit berättelsernas huvudpunkt,

centrumet, och de har alltid fått tillåtelsen att representera många olika karaktärer på duken. Män kunde se sig själv som vem som helst på film - cowboys, superhjältar, professorer - men vad var det kvinnorna fick se? Kvinnor fick enbart utgöra kärleksintresset, mamman eller hushållerskan. En karaktär som i sin passiva rollframställning enbart fick utrymme att finnas till för att tillfredsställa och behaga mannen. Det var denna tanke som ledde fram till att undersökningar och analyser om hur kvinnans porträttering i film skapade de bilder som samhället kommer att spegla på kvinnor men även hur kvinnor ser på sig själva. Om vi aldrig någonsin sett en kvinnlig president, hur ska vi då veta att det är möjligt?

En filmteoretiker som har tittat på detta är E. Ann Kaplan som är en författare och professor som har undersökt filmens affektiva dimensioner (2000). Att studera de affektiva dimensionerna innebär att vi inte enbart kan se till filmens spegling av samhället utan även hur filmen påverkar den som mottar filmen. Detta utifrån aspekter av vilka känslor filmen medför och hur det påverkar uppfattningen av filmen samt hur olika personer representeras (ibid.). En annan filmteoretiker som också centrerar kring detta är Karen Hollinger (2012) som anser att målet med den feministiska filmteorin bör vara att undersöka hur "kvinnan" och andra marginaliserade grupper representeras på filmduken. Framförallt bör fokus läggas på hur dessa representationer påverkar människors uppfattning av dessa grupper (ibid). Fokuset i Hollingers analys hamnar alltså på analysen av film ur ett bredare kulturellt sammanhang där vi kan studera hur olika sociala och politiska faktorer samspelar i både produktion av film och mottagandet av film (ibid).

Den feministiska filmteorin har som syfte att kritiskt granska den producerade filmen för att kritisera eller hylla den bild av karaktärer som filmen lyfter fram. Teorin ser till film som medium, som en plattform för att kunna förmedla en feministisk bild av "kvinnan". En bild som ska vara naturlig och realistisk. Likt Judith Butlers kritik mot den klassiska feminismen kritiserar även Anneke Smelik (2016) den feministiska filmanalysen genom att belysa att den realistiska bild av "kvinnan", som den feministiska filmanalysen hyllar, även den är en representation av en struktur eller konvention som vi har valt att porträttera. Om "kvinnan" är socialt konstruerad, hur kan det då finnas en realistisk porträttering? Det är viktigt i den feministiska filmanalysen att komma ihåg att det som anses vara feminint eller maskulint, enbart är en porträttering av verkligheten som grundar sig i en viss ideologisk bakgrund (ibid).

3.3. Intersektionalitet

Ordet intersektionalitet kommer från det engelska ordet intersect, vilket betyder korsning. Teorin har som syfte, likt ordets betydelse, att synliggöra och problematisera hur olika maktordningar påverkar och genomskär varandra och därför bli viktiga att ta hänsyn till när vi kritiskt granskar och söker att förstå samhället i stort. Intersektionalitet är en feministisk teori som hävdar att olika former av förtryck, såsom sexism, rasism, klasskillnader och homofobi, är sammankopplade och inte kan förstås eller åtgärdas separat. Intersektionalitet erkänner att individer kan uppleva flera och överlappande former av förtryck och att dessa former av förtryck samverkar med varandra för att forma en individs erfarenheter. Nina Lykke (2005) menar att intersektionella perspektiv har funnits inom den feministiska teoribildningen och forskningen under lång tid. Under 1800-talets kvinnorörelse, som valde att samverka med antislaverirörelsen, påbörjades den intersektionella kritik av maktordningar som vi ser idag. Även under andra vågens feminism på 1970-talet var intersektionaliteten aktuell, exempelvis inom socialistisk och marxistisk feminism, där frågor om relationen mellan klass och kön diskuterades.

3.4. Representationsteori och encoding/decoding-modellen

Min uppsats handlar om filmens förmåga att både spegla, påverka och konstruera vårt samhälle. Stuart Hall (2013) är en sociolog och kulturteoretiker som även han har reflekterat över hur dessa reflektioner, speglingar och representationer av verkligheten vi ser i media påverkar den verkliga världen utanför medias fiktiva verklighet. Hall har konstruerat en teori som han kallar för representationsteorin. Den bygger på tanken om att media och film vi konsumerar innehåller representationer i form av språk och symboler som försöker förmedla verkligheten vi lever i (ibid). Att representera något är att beskriva det vi ser i världen genom att skapa en liknelse eller porträttera det (ibid). Det som är intressant med Halls teori är att han anser att dessa representationer inte är en sanningsenlig spegling av verkligheten, utan att den är socialt konstruerad och därför även har en politisk och social kontext (ibid). Att välja att representera olika grupper på ett visst sätt blir därför en del av en maktkamp och ämnar att skapa en social världsmaktordning. Det denna teori därför vill göra är att genom kritisk analys av dessa representationer förstå de sociala konstruktionerna utifrån en historisk, kulturell och politisk kontext. På grund av detta är det viktigt att granska vilka som producerar dessa representationer och att identifiera hur de påverkar betraktarens syn på världen.

Som del av Stuart Halls representationsteori använder han sig av så kallad encoding/decoding modell, en kommunikationsmodell som fokuserar på hur mediebudskap produceras, sprids och tolkas av publiken. Enligt Hall innebär encoding/decodingmodellen att produktionen och mottagandet av mediebudskap inbegriper en process där producenterna “kodar” och publiken “avkodar” det som skapats (Hall 1980). Kodning innebär den process genom vilken medieproducenterna konstruerar och formar innebörden av ett budskap. Vid kodning utgår producenterna från sin egen kulturella bakgrund, ideologier och värderingar för att koda budskapet med en specifik betydelse avsedd (ibid). Avkodning är å andra sidan den process genom vilken publiken tolkar och förstår de kodade budskapen (ibid). Hall hävdar att avkodning är en aktiv process som påverkas av tittarnas egen kulturella, sociala och ideologiska bakgrund.

4. Metod och material

4.1. Metod

4.1.1. Kvantitativ innehållsanalys

Jag kommer i undersökningen att använda mig av en kvantitativ innehållsanalys för att synliggöra vilka som representeras i nutida feministisk film. Detta genom användandet av ett kodschema för att analysera filmerna. Esaiasson et.al (2012 s.211) skriver om systematisering, i form av bland annat kodscheman, och beskriver det som ett systematiserat sätt att analysera innehållet i en text, eller i detta fall en film. Denna typ av undersökning är en beskrivande analys och används för att ordna innehållet på ett systematiskt sätt för att sedan enkelt kunna poängtera vilka som representeras och vilka som inte representeras i den feministiska filmen. Undersökningen kommer att leda till ett resultat som ger jämförbara uppgifter utifrån de olika analysenheter som uttrycks i ett kodschema (Esaiasson et al.,2012). Kodschemat är utformat utifrån teori kring intersektionalitet samt fjärde vågens feminism för att undersöka vilka kvinnor som är porträtterade i filmerna. Detta för att kunna peka ut konkreta trender i resultatet (Boréus & Kohl, 2018). I detta fall om hur kvinnor framställs i dessa filmer.

De frågor som kommer finnas med i kodschemat är:

1. Är det en majoritet av icke-män i de stora rollerna?

1. Ja
2. Nej
3. Ungefär lika

2. Finns det queera relationer i filmen?

1. Ja
2. Nej

2b. Isåfall, är det en huvudfråga i filmen eller ett sidospår?

1. Huvudspår
2. Sidospår

2c. Är frågan kopplad till någon av huvudkaraktärerna?

1. Ja
2. Nej

3. Finns det karaktärer med olika etnicitet?

1. Ja
2. Nej

3b. I såfall, är de i någon av huvudrollerna eller en biroll?

1. Huvudroll
2. Biroll

4. Är den gjord av en kvinnlig regissör?

1. Ja
2. Nej

5. Fokuserar filmen på relationen mellan kvinnor?

1. Ja
2. Nej

6. Är majoriteten av karaktärerna vita heterosexuella cis personer?

1. Ja
2. Nej

7. Finns det personer med funktionsvariationer?

1. Ja
2. Nej

7b. Är det en huvudroll eller en biroll?

1. Huvudroll
2. Biroll

8. Utmanar filmerna den stereotypa bilden av kvinnor?

1. Ja
2. Nej

4.1.2. Feministisk Filmanalys

För att nyansera undersökningen kommer även en analys av huvudtemat i de respektive filmerna samt hur den kvinnliga huvudkaraktären skildras att genomföras. Detta för att på ett kvalitativt vis söka en djupare förståelse av vad filmerna centrerar kring. Detta för att få en djupare förståelse av vad den feministiska filmen väljer att lyfta fram som en bra skildring av kvinnor. Vidare kommer även dessa frågor att diskuteras och analyseras utifrån ovanstående teori. Resultatet från denna del av undersökningen kommer att ha en induktiv metod där innehållet av filmen först beskrivs och konkretiseras för att sedan undersöka vad det säger om den feministiska filmen och samhällets framställning av kvinnor. Den induktiva analysen är passande eftersom jag vill, utan ett svar i åtanke, kunna undersöka vad den specifika analysenheten, i detta fall huvudtema och karaktärsbeskrivning, har för betydelse för den feministiska filmen (Teorell & Svensson, 2007).

4.1.3. Risker med metodval

Att metoden både är tvådelad och utgår från att det är jag personligen som tolkar innehållet hos dessa filmer finns det en risk att analysen blir subjektiv och vinklad utifrån min förförståelse och mina egna övertygelser, vilket kan påverka uppsatsen validitet och reliabilitet (Teorell & Svensson 2007). Detta har delvis försökts att motverkas genom att i analysen om vilka huvudteman filmen har och hur kvinnor porträtteras i filmen har även recensioner tagits i beaktning. Huvudsakligen har recensioner från Sydsvenskans kultursida använts. Anledningen till att Sydsvenskan har använts är att den är lättillgänglig. Sydsvenskan är en oberoende liberal och är den ledande tidningen i södra Sverige.

4.2. Definitioner och operationaliseringar av begrepp

4.2.1. Kön, genus och "kvinnan"

Uppsatsen utgår från feministisk teori och grundar sig i tanken om kön som social konstruktion (Butler 2007, De Beauvoir 1973). Genom att sortera in människor i kvinnor och män konstruerar vi även system som strukturerar samhället genom normer och regler som exkluderar de som inte uppfyller dessa krav.

I kodschemat är frågan om vilket kön de huvudkaraktärerna besitter formulerad som “är det en majoritet icke-män i huvudrollerna?”. Varför jag valt att använda mig av icke-män här istället för kvinnor är för att säkerställa att individer som inte identifierar med ett kön inom det könsbinära även ska inkluderas i analysen. Ingen av filmerna har karaktärer med andra könsidentiteter och jag har därför valt att i resterande uppsats referera till karaktärerna som kvinnor och män.

4.2.2. Queer

Ett av kriterierna uppsatsen utgår från är om den inkluderar queera relationer. Begreppet queer kommer från engelskan och betyder udda eller avvikande. Queerteori utgår från kritiken mot heteronormativitet, normen var det enbart finns två kön och att relationer mellan dessa kön enbart kretsar kring relationen mellan man och kvinna. Jag har valt att i uppsatsen använda begreppet queer för att beskriva icke-heteronormativa relationer för att fånga upp alla relationer som inte faller in i den heteronormativa mallen.

4.2.3. Etnicitet

Etnicitet är ett svårdefinierat begrepp och det finns många olika förslag på hur begreppet ska definieras. Weber föreslog definitionen att en etnisk grupp är detsamma som “de grupper av människor som har en subjektiv tro på sin gemensamma härstamning, på grund av likheter i fysisk typ eller sedvänjor, eller på grund av minnen av kolonisering och migration” (Mörner 2008). Att etnicitet centrerar kring tanken att det finns grupper i samhället som på grund av historisk och kulturell kontext identifierar sig med varandra. Det är denna definition jag kommer att använda mig av i uppsatsen. Det är viktigt att inkludera etnicitet begreppet i denna uppsats då människor med olika etnicitet systematiskt har exkluderats ur samhället och marginaliserats.

4.3. Material

4.3.1. Hur väljer vi vilka filmer som är feministiska?

När uppsatsämnet började ta form kom förstås direkt frågan om hur jag ska avgränsa vilka filmer jag skulle analysera. Hur bestämmer vi vilka filmer som reflekterar samhället? Först

tänkte jag titta på populärkulturell film och se hur den speglar samhället för att se vilka element av feminism, eller avsaknaden av feminism, vi kan se där. Detta hade varit en intressant analys men reflekterar inte helt vad det är jag egentligen ville undersöka. Istället föll fokus på feministisk film, eller film som anses vara feministisk, för att se vilka element av feminismen som väljs att lyftas under en viss tid. Även här kom funderingar kring avgränsning. Hur bestämmer jag vilka filmer som anses vara feministiska? Först tittade jag igenom olika artiklar där journalister uttalat sig om olika verk, men jag ansåg att det blev svårt att likställa och avgränsa olika recensioner. Till slut landade jag i tanken om att jag ville hitta ett internationellt feministiskt filmpris som har varit verksamt under 2000-talet och som ger ut pris för bra feministiska gestaltningar. Detta ledde mig fram till Woman Film Critics Circle Award (WFCC). Detta filmpris startade 2004 och ger ut priser i flera olika kategorier inom film. En av kategorierna är "Best movie about women" och det är vinnare av detta pris som jag kommer att undersöka. WFCC består av 75 olika kvinnliga filmkritiker från olika fält och från olika delar av världen.

Jag har valt att titta på filmer som vunnit i kategorin "Best movie about women" eftersom jag tror att dessa speglar vad som anses vara en bra skildring av "kvinnan" ur ett feministiskt ljus. Vad anser man att det innebär att vara kvinna? Vilka historier som är viktiga att lyfta? Det är frågor som dessa filmer bör kunna hjälpa mig att svara på. De filmer jag kommer att analysera är; *Lady Bird* (2017) av Greta Gerwig, *The Favorite* (2018) av Yorgos Lanthimos, *Portrait of a Lady on Fire* (2019) av Céline Sciamma, *Promising Young Woman* (2020) av Emerald Fennell, *Passing* (2021) av Rebecca Hall och *She Said* (2022) av Maria Schrader.

5. Resultat av undersökning

5.1. Kodschema

	Lady Bird	The Favourite	Portrait of a Lady on Fire	Promising Young Woman	Passing	She Said
1. Majoritet icke- män	1. Ja	1. Ja	1. Ja	3. Lika	1. Ja	1. Ja
2. Queera relationer	1. Ja	1. Ja	1. Ja	2. Nej	2. Nej	2. Nej
2b. Huvudspråk/sidospråk	2. Sidospråk	2. Sidospråk	1. Huvudspråk	-	-	-
2c. Kopplat till huvudrollen	2. Nej	1. Ja	1. Ja	-	-	-
3. Etnicit	1. Ja	2. Nej	2. Nej	1. Ja	1. Ja	1. Ja
3b. Huvudroll/Biroll	2. Biroll	-	-	2. Biroll	1. Huvudroll	2. Biroll
4. Kvinnlig regissör	1. Ja	2. Nej	1. Ja	1. Ja	1. Ja	1. Ja
5. Fokus på relation mellan kvinnor	1. Ja	1. Ja	1. Ja	2. Nej	1. Ja	2. Nej
6. majoritet vita heterocis-personer	1. Ja	2. Nej	2. Nej	1. Ja	2. Nej	1. Ja

7. Funktionsv ariationer	2. Nej	2. Nej	2. Nej	2. Nej	2. Nej	2. Nej
7b.	-	-	-	-	-	-
8. problemati seras stereotyp	1. Ja	1. Ja	1. Ja	1. Ja	1. Ja	1. Ja

Tabell: Kodschema

Majoriteten av filmerna har en övervägande del icke-män i huvudrollerna. Undantaget här är *Promising Young Woman*, där vi ser att det är ganska jämnt fördelat mellan könen. I frågan om icke-heteronormativa relationer kan vi se att tre av sex filmer tar upp relationer som inte är strikt heteronormativa. Det är emellertid bara en av dessa filmer som har denna relation i fokus, vilket i detta fall är *Portrait of a Lady on Fire*. Det går att utläsa att fyra av filmerna har karaktärer av olika etnicitet. Där det enbart är en huvudfråga i filmen *Passing*. I de andra filmerna med karaktärer av olika etnisk bakgrund är etnicitet inte något som diskuteras, och dessa karaktärer utgör inte heller någon av huvudrollerna. Alla filmer utom *The Favorite* är skapade av en kvinnlig regissör. I frågan om filmerna fokuserar på relationen mellan kvinnor är det *Promising Young Woman* och *She Said* som särskiljer sig lite från de andra. Inte för att de inte fokuserar på relationer mellan kvinnor men på grund av sättet de gör det på. *Promising Young Woman* och *She Said* fokuserar mycket på sexuella övergrepp och fokus snarare blir på kvinnor som kollektiv och relationen till män som begår sexuella övergrepp. Även om huvudfokus i filmen inte är relationen mellan kvinnor är det ändå en stor del av huvudpoängen som jag tar med mig från filmerna. Ingen av filmerna har karaktärer som har funktionsvariationer. Min sista fråga i kodschemat är om majoriteten av rollfigurerna i filmerna är vita heterosexuella cis-personer, är det bara *Portrait of a Lady on Fire* och *Passing* som kan svara nej på den frågan.

5.2. Huvudtemat och framställning av “kvinnan”

Den andra delen av min undersökning fokuserar på vilka teman som filmerna väljer att ta upp. Denna undersökning görs för att få en förståelse för vad vår tids feminism anser vara de viktigaste frågorna men även hur de väljer att framställa dessa feministiska frågor.

5.2.1. Lady Bird (2017) av Greta Gerwig

Lady Bird är en komedi-dramafilm från 2017, skriven och regisserad av Greta Gerwig. Den följer historien om Christine "Lady Bird" McPherson, en high school elev som drömmer om att lämna sin hemstad Sacramento, Kalifornien för att gå på college på den amerikanska östkusten och på så sätt kunna vara på en plats där kultur lever. Filmen utforskar Lady Birds problematiska relation till sin mamma Marion. Denna relation är det som lyfter filmen från den vanliga "coming of age"-filmen. Att den intensiva relationen mellan mamma och dotter får ta plats och visas utan att försköna eller undanhålla de svåra sidorna (Larsson 2018). Lady Bird kämpar också med sin identitet och försöker ta reda på vem hon är och var hon passar in i världen. Filmen kretsar kring ämnen om att önska sig mer än det man redan har och till viss del otacksamheten för den värld man kommer ifrån.

Lady Bird porträtteras som en karaktär som både är relaterbar men samtidigt med tydliga brister. Hon får symbolisera de utmaningar som unga kvinnor upplever i sin uppväxt, där navigering av relationer till vänner och familj, samt att finna sin egen identitet, får huvudfokus. Lady Bird beskrivs som oberoende och egensinnig, med en rebellisk ådra som ibland får henne att hamna i svåra situationer. Hon har en stark önskan att lämna sin hemstad Sacramento och gå på college i New York City, och denna dröm styr mycket av hennes handlingar och beslut under hela filmen. Lady Bird beskrivs även som sårbar och osäker, en sårbarhet som hon ofta döljer bakom en fasad av självsäkerhet.

På det hela taget porträtteras Lady Bird som en ung kvinna som försöker hitta sin plats i världen och som brottas med komplexiteten i att växa upp och hitta sin egen identitet. Hon är en rollfigur som man kan relatera till, något man inte alltid vill göra på grund av hennes brister och misstag. Porträtteringen av Lady Bird görs på så sätt att vi inte alltid tycker om henne. Hennes val är inte genomtänkta, hennes persona är inte behaglig och det är just det som höjer filmen från din vanliga "coming of age"-berättelse till den hyllade film som den ändå blev när den kom ut. Filmen erbjuder en nyanserad och genomtänkt skildring av de utmaningar som unga kvinnor ställs inför när de navigerar övergången till vuxenlivet. Även mamman porträtteras på ett smärtsamt bra sätt. Camilla Larsson (2018) beskriver mamman som den hårt arbetande sjuksköterskan som inte orkar eller är kapabel till att låta bli att vara kritisk och hård. Hon gör detta för att hon vill det bästa för sin dotter men hennes cyniska och realistiska sätt att se världen kommer emellan och gör att Lady Bird och mamman aldrig riktigt förstår sig på varandra.

5.2.2. *The Favourite* (2018) av Yorgos Lanthimos

The Favourite är en historisk mörk komedi-dramafilm från 2018 i regi av Yorgos Lanthimos. Filmen utspelar sig i det tidiga 1700-talets England, under drottning Annes regeringstid, och följer historien om två kusiner, Sarah Churchill och Abigail Masham, när de tävlar om drottningens uppmärksamhet och tillgivenhet. Sarah är drottningens närmaste förtrogna och har därför stor politisk makt. Hennes ställning hotas när Abigail anländer till palatset för att söka arbete efter att ha genomlidit några svåra år. Abigail börjar stiga i drottningens ögon och hon använder sin kvickhet och list för att manipulera sin omgivning och vinna drottningens förtroende. När rivaliteten mellan Sarah och Abigail intensifieras hamnar drottningen i kläm mellan sin lojalitet mot Sarah och sin växande kärlek till Abigail. Maktkampen mellan de två kvinnorna blir allt hårdare, och palatset fylls av intriger när de slåss om kontrollen. I grund och botten är filmen inte en spegling av kärlek i hovet utan en berättelse om hur makt korrumpierar, men även om hur kärlek är en lyxvara i ett ojämlikt samhälle (Oscarsson 2019). Yorgos Lanthimos (2019) säger själv till Sydsvenskan att det är sällsynt att i film skildra kvinnor som människor och att det är det som gör denna film unik.

De kvinnliga karaktärerna i *The Favourite* skildras som mångfacetterade individer som drivs av sina ambitioner, önskningar och känslor. De framställs som intelligenta, fyndiga och listiga, och de använder dessa egenskaper för att navigera i den mansdominerade världen av politik och intriger. Drottning Anne skildras som en kvinna som är fysiskt och emotionellt sårbar, men som också är kapabel till stor styrka och beslutsamhet när hon behöver det. Mattias Oscarsson (2019) beskriver henne som fnaskig och självömkande. Sarah Churchill framställs som mycket intelligent och med betydande politisk makt, men som också drivs av sin personliga ambition och önskan om kontroll. Abigail Masham framställs som listig och opportunistisk och som använder sitt förstånd och sin charm för att manipulera sin omgivning och ta makten. Mattias Oscarsson (2019) beskriver det som att Abigail under filmens gång både bildligt och bokstavligt klättrar sig upp ur leran till maktens finrum. Hon bestämmer sig för att konspirera sig in i drottningens kammare för att återupprätta sin familjs förlorade heder.

Sammantaget framställs de kvinnliga karaktärerna i *The Favourite* som komplexa och nyanserade karaktärer som tvingas göra det som krävs för att ta sig fram i en mansdominerad

värld och filmen erbjuder en nyanserad skildring av kvinnors roll och erfarenhet i ett patriarkalt samhälle.

5.2.3. *Portrait of a Lady on Fire* (2019) av Céline Sciamma

Portrait of a Lady on Fire är en fransk film regisserad av Céline Sciamma och utspelar sig i slutet av 1700-talet. Filmen berättar historien om Marianne, en ung målare som får i uppdrag att måla porträttet av Héloïse, en ung kvinna som just lämnat ett kloster och ska gifta sig med en adelsman i Italien. Héloïse vägrar dock att ställa upp på porträttet eftersom hon inte vill gifta sig med en främling. Marianne tvingas då att låtsas vara Héloïses följeslagare medan hon i hemlighet målar hennes porträtt. När de två kvinnorna tillbringar mer tid tillsammans börjar de utveckla känslor för varandra och deras förhållande blir alltmer intimt. Deras kärlek hotas dock av tidens samhällseliga begränsningar och av Héloïses kommande äktenskap. Filmen utforskar teman som kärlek, frihet och de roller som kvinnor tilldelas i samhället. Representation står också i fokus för detta långsamma kostymdrama, som på ett skickligt sätt väver ihop det historiska dramats genrespecifika uttryck med en samtida sensibilitet kring kön och sexualitet (Westerholm 2019). Det är just den kvinnliga intimiteten som får ta fokus i detta drama.

I *Portrait of a Lady on Fire* lyckas Celiné Sciamma skickligt visa skillnaden mellan den socialt konstruerade bilden av "kvinnan" och vem hon är där under. Detta görs genom att låta porträttet som målas av Marianne i början av filmen skildra bilden av Héloïses som samhället ser henne, skapad efter normer och mallar. Héloïses blir upprörd över att det är så Marianne ser henne, en bild som inte är den hon är utan en representation av den bild som samhället vill att hon ska vara. Vi får sedan se denna bild suddas ut och utvecklas till något helt annat när relationen mellan Héloïses och Marianne fortsätter. Detta kan liknas vid den socialt konstruerade bild som finns av "kvinnan" och att den utgör en vägg mellan konstruktion och verklighet.

Filmen undersöker de roller som kvinnor tilldelats i samhället, särskilt i slutet av 1700-talet, där äktenskap och moderskap ofta sågs som de enda vägar som fanns tillgängliga för kvinnor. Héloïse framstår till en början som en tystlåten och reserverad kvinna, som just har lämnat ett kloster och ska giftas bort med en främling. När filmen fortskrider blir hon dock mer självsäker och börjar utmana de samhällseliga förväntningarna som ställs på henne. Hennes relation med Marianne tillåter henne att utforska sina egna önskningar och ambitioner och att ifrågasätta den roll som samhället tilldelat henne. Marianne skildras till en början som en

stark och självständig kvinna, som är skicklig på sitt hantverk. Men när hon blir förälskad i Héloïse tvingas även hon konfrontera de begränsningar som samhället sätter på henne. Hennes kärlek till Héloïse utmanar hennes egna förutfattade meningar om vad som är möjligt för kvinnor, och tvingar henne att konfrontera de sätt på vilka hon har internaliserat samhällets normer.

5.2.4. Promising Young Woman (2020) av Emerald Fennell

Promising Young Woman är en drama/thriller-film från 2020, regisserad och skriven av Emerald Fennell. Berättelsen följer Cassie Thomas, en före detta läkarstudent som hoppar av sina studier efter en traumatisk händelse i hennes förflutna. Cassie har dock ett hemligt dubbelliv: på nätterna låtsas hon vara berusad och sårbar och låter män följa med henne hem, för att sedan avsluta skådespelet och konfrontera dem med sitt beteende. Cassies handlingar drivs av hennes önskan att hämnas den orättvisa som begicks mot hennes bästa vän, som blev sexuellt utnyttjad i college. *Promising Young Woman* utforskar teman som trauma, hämnd och rättvisa, med en mörk och skruvad handling som konstant håller publiken på helspänn.

Filmen lyckas på ett skickligt sätt visa problematiken i att underskatta människor som ser eller verkar vara snälla. Filmen ställer frågan, snälla killar begår väl inte sexuella övergrepp? Detta gestaltas genom att Emerald Fennell har valt att använda sig av skådespelare som annars är kända för roller där de spelar hyggliga män (Oscarsson 2021). Fennell lyckas även elegant föra in diskussionen om vad som är gränsen för övergrepp. En diskussion som lavinartat startade hösten 2017 med #MeToo. *Promising Young Woman* för fokuset till olika samhällsstrukturer som skyddar de manliga förövarna. Vilket kan ses i titeln på filmen. Titeln refererar till beskrivningen av "promising young men" som ofta används i rättegångar för våldtäktsfall. Vad filmen vill visa är att bakom bakom varje "promising young man" finns det en "promising young woman" som på grund av denna attityd får sin historia tillintetgjord. Mattias Oscarsson (2021) menar att i *Promising Young Woman* är både män och kvinnor bovar i detta drama. Att även kvinnor är en del av problemet av att hålla män om ryggen. Det kan vi tydligt se i scenerna med rektorn och med den gamla vännen Madison.

Hon är allt annat än lovande, Cassie har trots toppbetyg hoppat av läkarutbildningen och jobbar istället på ett kafé. Hon har inga vänner och bor hemma hos sina föräldrar. Under filmens gång får vi se hur Cassie hanterar djupt rotade trauman och smärta, som hon ger utlopp för i sitt hemliga dubbelliv där hon konfronterar män som utnyttjar kvinnor. Cassie framställs som en

stark kvinna som tar kontroll över sitt liv och söker rättvisa för sin vän Nina. Hon är intelligent och snabbtänkt, och använder sitt intellekt för att avvärja de som underskattar henne. Filmen utforskar problemen med att kvinnor ofta inte blir trodda eller tagna på allvar när de rapporterar incidenter av sexuella övergrepp eller trakasserier. Cassies karaktär fungerar som en kommentar till det felaktiga rättssystemet och behovet av att kvinnor tar saken i egna händer för att söka rättvisa. Sammantaget framställs Cassie som en komplex och kraftfull kvinna som kämpar för det som är rätt, även om det innebär stora personliga kostnader för henne.

5.2.5. *Passing* (2021) av Rebecca Hall

Passing är en dramafilm från 2021, regisserad av Rebecca Hall och är baserad på romanen med samma namn av Nella Larsen. Historien utspelar sig på 1920-talet och följer två afroamerikanska kvinnor, Irene Redfield och Clare Kendry, som var barndomsvänner men som i vuxenlivet har tappat kontakten. Clare, som är tillräckligt ljushyad för att "passera" som vit, har levt som en vit kvinna och har gift sig med en rik vit man. När de två kvinnorna återförenas börjar Irene ifrågasätta sina egna val och sin identitet som svart kvinna i ett rasistiskt splittrat samhälle. Filmen utforskar komplexa teman som rör identitet, klass och privilegier och erbjuder en kraftfull kritik av ett samhälle som tvingar människor att välja mellan vilken samhällsgrupp de väljer att tillhöra. Filmen lyckas skapa ett målande motiv av en komplex skildring av hudfärg, klass och kön i 1920-talets urbana svarta borgarklass. Ett intressant tema i filmen är okunskapens bekvämlighet. Vi får se Irene försöka skydda sina barn från att höra om de våldsbrott som svarta utsattes för på 20-talet. Ett försök till att skydda barnen från att förstå att svarta under den tiden var starkt diskriminerade i samhället på grund av strukturell rasism, något som fortfarande formar vårt samhälle.

I *Passing* skildras de två huvudkaraktärerna, Irene och Clare, som komplexa kvinnor med sina egna kamper och önskningar. Irene är reserverad och försiktig och har alltid identifierat sig som en svart person och är stolt över sitt arv. Hon är gift med en framgångsrik svart läkare och bor i ett välbärgat område i Harlem. Men Irene kämpar också med känslor av osäkerhet och otillräcklighet, särskilt när hon är i närheten av Clare, som hon ser som mer glamorös och sofistikerad. Å andra sidan framställs Clare som en mer vågad och rebellisk karaktär som valt att "passera" som vit för att undkomma begränsningarna av att vara en svart kvinna på 20-talet. Hon har gift sig med en vit man och lever en lyxig livsstil men är ständigt rädd för att bli upptäckt. Michael Tapper (2021) beskriver det som att Clare representerar allt det Irene både

avskyr och lockas av. Viljan att kunna få ta plats i både vita och svarta rum, men samtidigt avsky av tanken att lämna sitt samhälle bakom sig. Filmen presenterar varken kvinnan som helt bra eller dålig, utan visar istället komplexiteten i deras val och den press de möter som svarta kvinnor i ett samhälle som värdesätter vithet och marginaliserar de svarta. Genom deras interaktioner och interna kamp bjuder filmen in tittarna att undersöka sina egna antaganden och fördomar kring etnicitet och identitet.

5.2.6. *She Said* (2022) av Maria Schrader

She Said från 2022 låter oss följa de två New York Times-reportrarna Megan Twohey och Jodi Kantor, som jobbar med att publicera en artikel som kommer att bli en av de viktigaste i vår generation. Starten på att bryta tystnaden om de sexuella övergrepp som Hollywood och resten av filmbranschen tystat ner under decennier. Vi får följa med när artikeln som blev startskottet till #MeToo skapades. *She said* bygger på Twoheys och Kantors egen bok om fallet Weinstein, och är framför allt en berättelse om journalistiskt grävarbete. Trots det grundar sig *She Said* i historien om människor, specifikt kvinnor, som har modet att tala ut och söka rättvisa för saker som de utsatts för. Dels för att söka egen rättvisa men även för att se till att detta inte ska behöva hända någon annan igen. Megan Twohey frågade sin kollega Jodi Kantor varför det är viktigt att skriva de reportage som de då precis påbörjat. "*Varför är det viktigt att bry sig om vad som händer filmstjärnor?*" Jodi ger då svaret att det är för att det handlar om sexuella trakasserier på arbetsplatsen. Det är därför denna berättelse är värd att berätta. Detta är inget som skedde specifika individer utan ett systematiskt fel i samhället där anställda på arbetsplatser blir utsatta. Filmen lyfter inte bara journalistikens oöverskådliga betydelse för samhällsdebatten utan även en påminnelse om den kraft som enskilda människor har för att tillsammans förändra världen. Filmen diskuterar hur mycket makt högt uppsatta människor har över samhällsdebatten. Hur svårt det är att försöka skapa förändring när det på individnivå kan få så stora konsekvenser. Den handlar inte bara om att få ut information för att få en fällande dom utan också betydelsen av att få sin berättelse berättad och lyssnad på.

Huvudkaraktärerna i denna film är Megan Twohey och Jodi Kantor som båda två är två grävande journalister. Deras identiteter beskrivs som yrkesdrivna och hårdhudade, men när filmen utvecklas blir det tydligt att även den journalistiska fasaden inte alltid är representativ för vilka de faktiskt är. På grund av filmens tema, Harvey Weinstein och sexuella trakasserier och övergrepp, får historierna hos alla de kvinnor som utsatts ta stort utrymme. Detta är

viktigt inte bara för filmens historia utan även för porträtteringen av kvinnor. Denna film, till skillnad från många av de andra, fokuserar mer på individen som en del av ett kollektiv, än individen som huvudfokus i sig.

6. Analys

Ur undersökningen kan slutsatsen dras att det är många olika berättelser som väljs att lyftas fram. Det filmerna fokuserar på är frågor om sexuella övergrepp, försöka att upprätthålla makt i en mansdominerad värld, att hitta sig själv och var man passar in i världen, se vem man är och vem man älskar i en värld där vi bortser från normer och förväntningar, och hur det rasistiska samhälle vi lever i påverkar individer i den. Nästan alla filmer har olika teman förutom *Promising Young Woman* och *She Said* som båda kretsar kring frågor om sexuella trakasserier och övergrepp. De andra filmernas teman har dock alla en utgångspunkt som grundar sig i tredje och fjärde vågens feminisms huvudpunkter och i allra högsta grad intersektionell feminism.

Det vi kan se är att alla filmer centrerar kring koncept som länge ansetts vara obekväma att diskutera. Tydligast i *Promising Young Woman*, *Passing* och *She Said*. Filmerna lyckas även visa en rå och avklädd bild av de frågor som de kretsar kring. Ett annat övergripande tema i alla filmer är att de centrerar kring de strukturella problem som vårt samhälle skapar för kvinnor. Exempel på detta är det strukturella problemet att kvinnor blir sexuellt utnyttjade på arbetsplatser, eller att rättegångar mot våldtäkter sällan leder till en fällande dom.

Utifrån de filmer som har analyserats kan vi säga att en film anses vara en feministisk skildring av kvinnor om den försöker motverka stereotyper och normer om kvinnor, om den problematiserar den socialt konstruerade bilden av "kvinnan" och synliggör de strukturella problem som skapas för kvinnor i samhället. Att detta är det som utgör en feministisk film är inte svårt att förstå. Det är denna bild av feministiska skildringar som den feministiska filmanalysen alltid har utgått ifrån och det är det vi kommer fortsätta att analysera film utefter.

Att säga att det här är slutsatsen med uppsatsen vore rimligt, men potentiellt inte så nytänkande eller intressant. Det jag istället vill göra i min analys är att förklara hur dessa filmer lyckas med den porträtteringen. Hur lyckas vi skapa en bild av "kvinnan" som inte är stereotyp, inte utgår från normer och samhällets förväntningar? Hur problematiserar filmen de patriarkala strukturer som skapar de situationer som huvudkaraktärerna hittar sig själva i? Jag har delat upp analysen i fyra olika delar, en del om problematisering av patriarkala

strukturer, en del om kritik mot det kvinnliga idealet, en del om intersektionalitet och en del om inklusivitet och representation.

6.1. Den feministiska filmens grundstruktur

För att komma tillbaka till frågan, vad är det som gör att dessa filmer anses vara bra skildringar av kvinnor? För att koppla tillbaka till Judith Butlers teori om kvinnlighet som social konstruktion, kan vi se att varför dessa filmer anses vara en bra representation av kvinnor är för att de tillåter kvinnor att först vara människa och sekundärt vara kvinna. Varför dessa filmer är en bra representation av kvinnor blir istället på grund av hur de porträtteras samt vilka historier de blir satta i. För att konkretisera det kommer jag dela upp svaret i kriterier som filmerna kräver för att vara en inkluderande film om kvinnor. Vi kan se att alla filmer använder sig av Stuart Halls (2013) representationsteori på ett aktivt sätt för att förespråka en annan syn på samhället. Att den försöker utmana bilden som populärkulturella filmer porträtterar, där kvinnor fortfarande ofta hamnar i passiv sidokaraktär eller porträtteras utifrån stereotypa ideal.

6.1.1. Patriarkala strukturer

I frågan om vilka historier, platser och situationer som dessa filmer utspelar sig i kan vi säga att alla filmer utgår från situationer som är relativt säregna för kvinnor i samhället, till följd av det patriarkala samhälle vi lever i. Dessa filmer visar att ibland är det inte själva porträtteringen av kvinnor som gör att de är bra skildringar av kvinnor, utan snarare att filmer synliggör hur patriarkala strukturer utesluter kvinnor och deras upplevelser ur samhällets ljus. Detta är ett genomgående tema i alla filmer, men specifikt i *Promising Young Woman*, *The Favourite*, *She Said* och *Passing*. Specifikt *Promising Young Woman* gör detta genom att vara en spegel som tvingar oss att konfronteras av den hårda verkligheten vårt samhälle utgör. Filmen lyfter diskussionen om att det faktiskt är vi som individer som utgör samhället och därför är delaktiga i de strukturella problem vi ser. Här kan vi se att filmen aktivt speglar det vi väljer att titta bort från i vårt samhälle. Likt Stuart Halls representationsteori (2013) uppmuntrar film att göra är att problematisera den bild av verkligheten som porträtteras. Att film kan användas som medel för att förändra den syn som befolkningen har om omvärlden.

The Favorite visar även hur kvinnor tvingas ta andra vägar i samhället eftersom det patriarkala systemet inte är byggt för kvinnor. *The Favourite* låter istället maktspelet utspela

sig i stängda rum bortanför samhällets mötesplatser, just för att det är där kvinnor får lov att vara. Eftersom kvinnor inte är en del av den offentliga diskursen, tvingas maktkamperna och intrigerna att utspela sig i stängda rum, bortom samhället, bortom den offentliga diskursen. Vilket leder till helt andra typer av maktspel. Detta är en viktig berättelse att lyfta eftersom den visar att samhället inte enbart centrerar kring det som männen i samhället håller på med. Att det mellan alla offentliga rum finns privata rum där andra delar av samhällsdebatten utspelar sig. Det filmerna lyckas göra är att synliggöra det systematiska fel som vårt samhälle besitter. De strukturer som missgynnar kvinnor. Dessa filmer visar att ibland är det inte porträttering av "kvinnan" som gör att filmer är bra skildringar om kvinnor. Utan att filmen istället är en bra porträttering för att den förklarar det patriarkala system som vi lever i och som negligerar kvinnor ur samhällets ljus.

6.1.2. Tillåta kvinnor vara människa utanför det kvinnliga idealet

Att anta en noga utvald mall för att representera kvinnor, där de anpassar sig till förutfattade feministiska ideal, kan, liksom Judith Butler skriver i *Gender Trouble* (1990), oavsiktligt bibehålla och återskapa en annan form av uteslutning. Dessa mallar kan oavsiktligt marginalisera kvinnor vars erfarenheter inte stämmer överens med den dominerande berättelsen. Sådana framställningar bortser från mångfalden och komplexiteten i kvinnors liv och undergräver själva kärnan i jämställdheten mellan könen. Det som jag anser vara det genomgående temat hos de filmer som analyserats är att filmerna tillåter "kvinnan" att vara osympatisk. Vilket vi tydligt kan se i *Lady Bird* där huvudkaraktären Lady Bird agerar på sätt som är svåra att sympatisera med. Karaktären tillåts att vara en produkt av det samhälle vi lever i och därför ta beslut som vi inte stöttar. En autentisk representation kräver en förståelse för den mångfacetterade karaktären hos kvinnors liv och de samhällsstrukturer som formar dem. Att erkänna patriarkatets inflytande på kvinnors erfarenheter är avgörande för att kunna skildra deras verklighet på ett korrekt sätt. Det dessa filmer lyckas göra är att visa upp kvinnor inom ramen för de patriarkala system vi lever i. Belyser problemen vi ser i samhället och ger tittaren möjlighet att själva ifrågasätta och utmana dessa strukturer. På det sätt som Stuart Halls (1990) encoding/decodingmodell uppmuntrar oss att göra.

Det som filmerna även lyckas göra är att arbeta med de performativa delarna av kvinnlighet och använda det i filmerna för att både skapa kritik mot dem men även visa på absurditeten med den traditionella synen på "kvinnan". Vi får se hur karaktärerna använder sig av det för

att nå fram i samhället men också begränsas av det. Detta är speciellt tydligt i *The Favourite* och hos karaktären Abigail, hon utnyttjar sin fasad som oskyldig och omhändertagande för att arbeta sig uppåt i samhällshierarkin. Hon utnyttjar bilden män har av kvinnor för att nå egen vinning. Även *Promising Young Woman* använder stereotypa kvinnliga attribut för att skapa kontrast i historien. Huvudpersonen Cassie spelar visuellt in i bilden av den stereotypa kvinnan, hela tiden med femininiteten på display. Detta medan hon utför sin systematiska hämnd mot män som förgriper sig på kvinnor.

6.1.3. Intersektionell ambition

Ett genomgående tema i alla filmer är intersektionalitet. Teman av klass, sexualitet och etnicitet får stort fokus. Där vi ser att *Portrait of a Lady on Fire* fokuserar på sexualitet och klass, medan *Passing* dels fokuserar kring det rasistiska samhälle vi lever i men även en kritik mot patriarkatet utifrån att det patriarkala samhälle vi lever i skapar konkurrens mellan kvinnor. Skapar den avundsjuka som porträtteras så rättvist i filmen, gör att kvinnor sätts mot varandra och på så sätt motverkar en kollektiv kamp. Det är just interceptet, korsningen mellan olika kamper, olika maktstrukturer som dessa filmer har ambitionen att belysa. Om de helt lyckas med det kommer att diskuteras i nästa stycke.

6.1.4. Inklusivitet och vilka som exkluderas från den feministiska debatten

Det filmerna inte alltid lyckas med är dessvärre att skapa en representation av olika typer av kvinnor då majoriteten av filmerna fokuserar på vita kvinnor. Även om *Passing* centrerar kring rasism och etnicitet, är det tydligt att resterande filmer har en ensemble som utgörs av majoriteten vita karaktärer. Vidare har ingen av filmerna karaktärer med funktionsvariationer. Att den feministiska kampen glömmer bort sin intersektionalitet och missar att inkludera människor av olika etnicitet och människor med funktionsvariationer är ett strukturellt problem som feminismen har stått inför under många år. Ashlee Christoffersen och Akwugo Emejulu (2022) formulerar detta väl i sin text "*Diversity Within: The Problems with "Intersectional" White Feminism in Practice*". De menar när etnicitet och kön conceptualiseras som separata och oberoende av varandra, finns det en tendens hos de mäktigaste medlemmarna av den marginaliserade gruppen, i det här fallet vita kvinnor, att universalisera sig egen särskilda erfarenheter och positionera sig som de enda legitima representanterna för gruppen som helhet. Som Judith Butler (1990) skulle ha beskrivit det som är utformat utefter den vita kvinnan. Det

blir därför ett problem när majoriteten av de berättelser vi berättar om kvinnor centrerar kring detta. Det skapar en spegling av "kvinnan" som enbart speglar en viss typ av kvinna, en som lever i västvärlden och som inte tillhandahåller andra attribut som marginaliserar henne utöver sin egen kvinnlighet.

Nu kanske ni tänker *Passing* är en film som helt och hållet centrerar kring ämnet rasism så hur kan vi säga att människor med olika etniciteter utesluts från den feministiska filmen? Det är en rimlig invändning. Det resonemang jag försöker lyfta är att i filmer som inte direkt centrerar kring ämnet rasism är det sällan filmens huvudkaraktär är något annat än vit.

7. Diskussion

7.1. Samhälleliga förklaringsfaktorer

Att det är två av sex filmer som centrerar kring frågor om sexuella övergrepp går att förklara utifrån att debatten om #Metoo har varit aktuell under de undersökta åren. #Metoo är en av de största feministiska debatterna som ägt rum under det senaste decenniet. Emerald Fennell, regissör till filmen *Promising Young Woman*, sätter ord på detta när hon diskuterar filmen hon skapat genom att förklara att allt det som sker i filmen har gjorts i filmer tidigare. Men då har det varit som komik och publiken har skrattat. Det är först i eftermälet av #Metoo som debatten har öppnats upp för att diskutera de strukturer som skapar de situationer som skapar den kvinnliga utsattheten i samhället. Att det är först när miljontals kvinnor ställt sig upp och sagt att detta har även hänt mig, så kan vi lyckas spegla den debatten på vita duken. Att #Metoo skapade en förändring i vilka filmer som väljs att göra och sedan väljs att hyllas kan återkopplas till Stuart Halls teori om att media speglar och avspeglar samhällsdebatten.

7.2. Vad jag hade gjort annorlunda om jag fått chansen

Om jag hade fått börja om från början med denna uppsats är det mycket jag hade ändrat på. I första hand ändrat metod till en diskursanalys istället, i alla fall om frågeställningen skulle förbli densamma. Varför jag hade använt mig av det istället beror på att de teorier jag använt mig av centrerar kring begreppet diskurs. Både Judith Butler och Stuart Hall skapar sina teorier och modeller utifrån teorin om diskurs och det hade därför varit att föredra, för att kunna göra en mer djupgående analys, att även jag skulle utgå från diskurs.

En annan del av problematiken i min uppsats är att, på grund av sitt omfång, inte helt lyckas vara vare sig nyanserande eller generaliserar. Den är samtidigt för stor och för liten. Antalet filmer gör analysen inte blir tillräckligt detaljerad för att kunna säga något om den specifika framställningen, men det är samtidigt för få för att kunna sammanställa ett resultat med generaliserbara slutsatser. Med detta sagt så anser jag fortfarande att mitt resultat är av värde och ger en bra grund för vidare forskning inom ämnet.

Jag hade i början av uppsatsen en tanke om att jag hade velat undersöka fem år innan och 5 år efter #MeToo för att se hur det påverkade vilka historier som framställs som feministiska. Jag gjorde sedan valet om att det skulle bli ett för stort materialomfång för en uppsats på denna nivå och valde istället att fokusera på film som producerats efter #MeToo.

Om jag fått möjligheten att göra hela undersökningen från början hade jag valt att fokusera min analys kring de exkluderande aspekterna av den feministiska gestaltningen. Att den feministiska filmen har ett vitt fokus och utgår från en teori där den vita kvinnan är i centrum. Även att funktionsvarierade och annan typ av marginalisering exkluderas från debatten. Även om jag inte får möjlighet att skriva om just denna uppsats anser jag att det vore intressant att bygga vidare på resultaten från uppsatsen och fokusera på just denna aspekt. Jag uppmuntrar andra att bygga vidare på detta fokusområde.

8. Slutsats

På grund av att samhället och media speglar och återspeglar varandra om vartannat är det rimligt att det svar jag fick fram var i linje med de fokusområden som tredje och fjärde vågens feminism kretsar kring. Den feministiska filmen fokuserar på tre olika huvudpunkter. Det är att porträttera kvinnor i historier som centrerar kring systematisk ojämlikhet i vårt samhälle, att bilden av "kvinnan" problematiseras, och tillåts ha attribut som inte är tillfredsställande, hennes karaktär bygger inte på att behaga. Det dessa filmer gör är inte att visa en viss bild av kvinnor utan de beskriver situationer som kvinnor hamnar i och försöker sedan på ett nyanserat och komplext sätt visa hur kvinnorna hanterar situationen runtomkring med de verktyg som de har. Filmerna har även alla inslag av intersektionalitet, där fokus hamnar på sexualitet och klass för det mesta, men frågor kring rasism diskuteras även i en av filmerna.

Det går även att konstatera att dessa filmer centrerar kring en vit huvudkaraktär i alla filmer utom en. Det går alltså att konstatera att den feministiska filmen väljer att lyfta fram historier som i majoriteten av fall centrerar kring vita kvinnor. Även personer med funktionsvariationer utesluts från den feministiska debatten.

9. Källförteckning

Böcker och artiklar

Baumgardner, Jennifer - Richards, Amy (2010). *Manifesta (20th Anniversary Edition, Revised and Updated with a New Preface): Young Women, Feminism, and the Future*. Google Books. Farrar, Straus and Giroux.

<https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=7R8pJeBTgrAC&oi=fnd&pg=PR7&dq=Baumgardner>

de Beauvoir, Simone (1973). *Det andra könet*. Malmö: Beyronds AB.

Boréus, Kristina – Sebastian Kohl (2018). *Innehållsanalys*. I Boréus, Kristina – Göran Bergström (red.). "Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och Diskursanalys". 4 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Butler, Judith (2007). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. London: Routledge.

Christoffersen, Ashlee - Emejulu, Akwugo. (2022). *Diversity Within': The Problems with 'Intersectional' White Feminism in Practice*. "Social Politics: International Studies in Gender, State & Society" Vol. 00(0). <https://academic.oup.com/sp/advance-article/doi/10.1093/sp/jxac044/6965078>

Esaiasson, Peter – Mikael Gilljam – Henrik Oscarsson – Lena Wängnerud (2012).

Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad. 4 uppl. Stockholm: Norstedts Juridik.

Gillis, Stacy - Howie, Gillian - Munford, Rebecca (2007). *Third wave feminism : a critical exploration*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Hall, Stuart (1980). *Encoding/decoding* in "Crime and Media"
<https://spstudentenhancement.files.wordpress.com/2015/03/stuart-hall-1980.pdf>

Hall, Stuart (2013). *The Work Of Representation*. I Evans, Jessica – Hall, Stuart – Nixon, Sean (red.). "Representation". 2 uppl. London: Sage.

Hollinger, Karen (2012). *Feminist Film Studies*. London: Routledge.

Humm, Maggie (1997). *Feminism and Film*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Kaplan, E. Ann (2000). *Feminism and Film*. Oxford: Oxford University Press.

Kaplan, E. Ann (1978). *Is the Gaze Male? Film and Feminist Studies*. "Framework: The Journal of Cinema and Media".

Lykke, Nina (2005). Nya perspektiv på intersektionalitet. Problem och möjligheter. "Kvinnovetenskaplig tidskrift" Vol. 26 (2) s. 9 - 10
<https://ojs.ub.gu.se/index.php/tgv/article/view/2332/2086>

Mitchell, W. J. T. (1995). *Image, Space, Revolution: The Arts of Occupation*. "Critical Inquiry", Vol. 21(2), s. 305-339.
https://www.researchgate.net/publication/259712233_Image_Space_Revolution_The_Arts_of_Occupation

Munro, Ealasaid (2013). *Feminism: A Fourth Wave?*. "Political Insight", vol. 4(2), s.22–25.
<https://doi.org/10.1111/2041-9066.12021>

Mörner, Magnus (2008). *Etnicitet och social rörlighet i historiskt perspektiv*. Skandia.
<https://journals.lub.lu.se/scandia/article/download/962/747/1909>

Smelik, Anneke (2016). *Feminist Film Theory*. Research Gate.
https://www.researchgate.net/publication/316228058_Feminist_Film_Theory.

Teorell, Jan – Svensson, Torsten (2007). *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod.*

Malmö: Liber.

van Zoonen, Liesbet (1994). *Feminist Media Studies.* London: Sage.

Recensioner

Kritmeijer, M. (2022). *RECENSION: "She said": Kvinnorna som fällde Weinstein.* [online] Sydsvenskan. <https://www.sydsvenskan.se/2022-11-18/she-said-kvinnorna-som-falldeweinstein>

Larsson, C. (2018). *RECENSION: Lady Bird: Svartsynt feelgood om mor och dotter.* [online] Sydsvenskan. <https://www.sydsvenskan.se/2018-03-08/lady-bird-svartsynt-feelgood-om-mor-och-dotter>

Oscarsson, M. (2019). *RECENSION: The favourite: Utsökt och ohygienisk Oscarsfavorit.* [online] Sydsvenskan. <https://www.sydsvenskan.se/2019-01-24/the-favourite-utsokt-och-ohygieniskt-kostymdrama>

Oscarsson, M. (2021). *RECENSION: "Promising young woman": Stark och underhållande Metoo-thriller.* [online] Sydsvenskan. <https://www.sydsvenskan.se/2021-05-21/promising-young-woman-stark-och-underhallande-metoo-thriller>

Tapper, M. (2021). *RECENSION: När svart passerar för vitt.* [online] Sydsvenskan. Available at: <https://www.sydsvenskan.se/2021-11-15/nar-svart-passerar-for-vitt>

Westerholm, O. (2019). *RECENSION: Förbjuden kärleksaffär som glöder av liv.* [online] Sydsvenskan. <https://www.sydsvenskan.se/2019-12-12/forbjuden-karleksaffar-som-gloder-av-liv>

Filmer

Fennell, Emerald (2020). *Promising Young Woman.* USA, Storbritannien: Filmnation Entertainment, Focus Features.

Gerwig, Greta (2017). *Lady Bird*. USA: IAC Films, Scott Rudin Productions, Entertainment 360.

Hall, Rebecca (2021). *Passing*. USA, Storbritannien, Canada: AUM group, Film4, Flat Five Production.

Lanthimos, Yorgos (2018). *The Favourite*. Storbritannien: Fox Searchlight Pictures.

Schrader, Maria (2022). *She Said*. USA: Universal Pictures.

Sciamma, Céline (2019). *Portrait of a Lady on Fire*. Frankrike: Lilies films, Arte france Cinéma, Hold up Films.